

АКМЕОГРАМА ЯК МЕТОД ПРОГНОЗУВАННЯ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

УДК 378.015.3

DOI: 10.12958/2227-2747-2024-3(187)-13-23

Степаненко Вікторія Іванівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи
та педагогіки вищої школи
Волинського національного
університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна.
stepanenko.viktoriiia@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5793-3069>

Петрович Валерій Степанович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи
та педагогіки вищої школи
Волинського національного
університету імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна.
petrovich.valeriy@vnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-4955-2642>

Для цитування: Степаненко В. І., Петрович В. С. Акмеограма як метод прогнозування та реконструкції індивідуальної траєкторії розвитку професіоналізму педагогічного працівника. *Освіта та педагогічна наука*. 2024. № 3(187). С. 13–23. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-3\(187\)-13-23](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-3(187)-13-23).

References (стандарт APA): Stepanenko, V., & Petrovych, V. (2024). Akmeohrama yak metod prohnnozuvannia ta rekonstruktsii indyvidualnoi traiektorii rozvytku profesionalizmu pedahohichnoho pratsivnyka [Acmeogram as a Method for Forecasting and Reconstructing the Individual Trajectory of Professionalism Development of a Pedagogical Worker]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 3(187), 13–23. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-3\(187\)-13-23](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2024-3(187)-13-23)[in Ukrainian].

Постановка проблеми. Професійний розвиток педагогічних працівників є складним багаторівневим, пролонгованим, поетапним і амбівалентним процесом, що

передбачає становлення фахівця-професіонала, особистості з акмеологічною позицією, яка проходить періоди

професійної адаптації, набуття емпіричного досвіду, формування й удосконалення педагогічного професіоналізму, творчого самовираження й самореалізації, педагогічної майстерності (Сидоренко, 2016). Підготовка конкурентоспроможного на ринку освітніх послуг фахівця потребує застосування акмеографічного підходу, який надає можливість здійснити опис діяльності працівника як цілісного феномену та включає визначену сукупність компонентів об'єктивного й суб'єктивного характеру (Теоретичні та практичні основи соціальної роботи, 2022). Використання акмеографічного підходу та акмеограми як одного з його основних методів є перспективним, оскільки забезпечує орієнтацію не лише на розвиток рольових характеристик фахівця, але й на суб'єктивний бік його діяльності, який передбачає розвиток у нього продуктивності і творчого потенціалу (Коропецька, 2016).

Аналіз актуальних досліджень. Більшість науковців, надаючи характеристику фахівцю, акцентують увагу на його професіоналізмі (Гладкова, Пожарський, 2020; Коропецька, 2016; Ніколаєску, 2012; Рябова, Гладкова, Пікож, 2024; Сидоренко, 2018 та ін.), який розглядають як інтегральну характеристику індивідних, особистісних і суб'єктно-діяльнісних якостей, що забезпечують розв'язування задач на максимально успішному рівні (Гладкова, 2019; Черемісіна, 2021).

В. Гладкова, вивчаючи проблеми розвитку професіоналізму педагогічного працівника на основі акмеологічних стратегій та акмеологічних технологій, зазначає, що застосування акмеологічного підходу на сучасному етапі модернізації національної системи освіти є актуальним, оскільки це сприяє прогнозуванню точок «акме» і «кате» освітнього процесу за кінцевими результатами (Гладкова, 2019).

Л. Злочевська в рамках акмеологічного підходу приділяє увагу засвоєнню

соціальних і професійних нормативних вимог до спеціалістів, які потребують визначення оптимальної індивідуальної стратегії для досягнення вершин професіоналізму і зрілості з урахуванням неповторного поєднання своїх потреб, можливостей і здібностей (Злочевська, 2014).

У працях Д. Сафасвої, В. Сидоренко, Р. Сірко, С. Шехавцової та ін. у контексті проблеми визначення індивідуальної траєкторії розвитку професіоналізму педагогічного працівника акцентовано увагу на потребі застосування методу акмеограми, який забезпечує цілісність процесу його підготовки й конкурентоспроможності (Сидоренко, 2015; Сірко, 2017; Safayeva, 2023; Shekhavtsova, 2021). Аналогічної думки дотримується В. Гладкова, яка зазначає, що акмеологічні технології сприяють формуванню і закріпленню у свідомості фахівця необхідності в самооцінці, самопізнанні, саморозвиткові, самореалізації, самовдосконалюванню, а акмеограма постає одним із методів такого формування й закріплення (Гладкова, 2019), що підкреслює актуальність та потребу більш детального вивчення обраної теми дослідження.

Мета статті – визначити сутність і зміст акмеограми в контексті прогнозування та реконструкції індивідуальної траєкторії розвитку професіоналізму педагогічного працівника.

Методологія та методи дослідження. Прогресивні системи професійної підготовки педагогічних працівників орієнтуються на інтелектуальний і креативний рівні розвитку особистості, де значну роль відіграє проектування та інтеграція, які ґрунтуються на наукових ідеях та універсальних методологічних підходах до організації освітнього процесу (Ніколаєску, 2012). Дослідження базується на засадах системного, комплексного, акмеологічного, інтегративного, індивідуального, особистісно зорієнтованого, діяльніс-

ного, проектного підходів, які постають такими універсальними методологічними орієнтирами й забезпечують цілеспрямованість та результативність цієї діяльності. Для з'ясування сутності і змісту акмеограми педагогічного працівника в контексті визначення індивідуальної траєкторії розвитку його професіоналізму в розвідці використано методи узагальнення, аналізу, синтезу, порівняння, систематизації, абстрагування, прогнозування.

Виклад основного матеріалу.

Акмеограма складається на основі самопізнання й саморозкриття внутрішнього потенціалу педагогічного працівника з метою підвищення його професіоналізму. Вона є основою для розроблення акмеологічної траєкторії його індивідуального особистісно-професійного розвитку (Рибалко, Черновол-Ткаченко, Горбачова, 2019).

Як одна з методологічних категорій педагогічної акмеології акмеограма розглядається як опис акмеологічних інваріантів, які складаються із суб'єктивних характеристик праці людини та її об'єктивних якостей, що в більшості забезпечують професіоналізм особистості й діяльності педагога (Ніколаеску, 2012).

Акмеограма також постає своєрідним акме-маршрутом продуктивності професійно-освітньої діяльності, що визначає ефективність стратегічного планування і всієї освітньої системи, і особистості кожного суб'єкта освітньої діяльності (Гладкова, 2019).

У наукових працях також трапляється термін «метод акмеографії» (акмеологічний метод), який виявляє чинники розвитку професіонала та головні детермінанти, що допомагають досягти професійної майстерності. Він містить опис специфіки професійної діяльності та вимог до професійно значущих особистісних якостей спеціаліста. Вивчення особ-

ливостей професійної діяльності можна здійснювати за такою схемою:

- загальні дані;
- характеристика умов діяльності;
- психофізіологічні та психологічні професійно важливі якості спеціаліста;
- особливості діяльності;
- протипоказання до професії (Сірко, 2017).

Акмеограма поряд з акмеологічними описами є різновидом методів акмеографії, але, на відміну від акмеографічних описів, які здійснюються на рівні загального й особливого, вона відображає тільки рівень одиничного.

Як інструментально-практичний метод акмеології (Боднар, Макаренко, 2017) акмеограма передбачає стимулювання й перманентний моніторинг розвитку професіоналізму та педагогічної майстерності (Сидоренко, 2015). Дослідницьким завданням методу акмеограми є аналіз досягнень, реконструкція індивідуальної траєкторії розвитку особистості.

Слід відрізнити акмеограму, персонограму й професіограму. Щодо персонограми, то вона описує всі індивідуальні характеристики й параметри особистості. Своєю чергою, побудова професіограми спрямована на використання моделювальних методів дослідження компонентів професійної системи, що дають змогу вивчити особистість педагога, його професійну діяльність, умови праці, чинники її ефективності (Сірко, 2017). Отже, у професіограмі фіксуються вимоги до професійно-педагогічної діяльності та особистості педагога, тобто психофізичні якості, які необхідні для виконання типових професійних завдань.

Акмеограма дає можливість формування спеціаліста інформаційного суспільства до рівня найвищих досягнень. Такий спеціаліст є мобільним, продуктивно і творчо вирішує освітні завдання,

готовий до здійснення інноваційної діяльності, обирає шляхи професіогенезу за індивідуальною освітньою траєкторією (Сидоренко, 2016).

Розробка акмеограми здійснюється за типовою методичною схемою, де визначаються такі рівні:

- *загальний* – підструктури професійної кваліфікації, загальні акмеологічні інваріанти професіоналізму відповідно до вимог конкретного суб'єкта;

- *особистісний* – підструктури спрямованості особистісних специфічних акмеологічних інваріантів професіоналізму;

- *одиничний* – підструктури здібностей, характерологічних особливостей, емоційної стабільності, етичних якостей та ін.), які є визначальними підвалинами професійної самореалізації (Злочевська, 2014; Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття, 2019).

За змістом акмеограма є індивідуальним зрізом потенційного в суб'єкті праці, його можливостей, перспектив; оцінкою компенсованих і некомпенсованих властивостей. Вона завжди є індивідуальною, дає фахівцю можливість прогнозувати свій професійний розвиток та враховує об'єктивні (цілі, завдання, функції, результат), суб'єктивні (психічні утворення і суб'єктивні якості) і психологічні протипоказання педагогічного працівника як конкретного суб'єкта професійної діяльності. Отже, як уже ми зазначали вище, акмеограма відображає тільки рівень одиничного і є підставою для індивідуального особистісно-професійного розвитку, тобто того, над чим слід працювати, щоб досягти високого рівня професіоналізму (Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття, 2019).

Акмеограми можуть відрізнятися за цілями, характером і динамікою траєкторії, містити різні рівні професіоналізму, включаючи майстерність, креативність,

інноваційність, саморозвиток, самовдосконалення тощо (Shekhavtsova, 2021).

В. Сидоренко розглядає акмеограму як усвідомлений рух педагога до професійного оптимуму, «що дозволяє на основі самопізнання визначити джерело, рушійну силу самотрансценденції» (Сидоренко, 2016). *Складниками акмеограми педагога в цьому контексті є:*

- таксономія педагогічних цілей професійно-педагогічної діяльності;

- професійно-кваліфікаційні й особистісні вимоги до педагогічного працівника;

- кореляція професійних функцій (інформаційна, діяльнісна, креативна, розвивальна) і професійних компетенцій (знаннєві, уміннєві, поведінкові, ціннісно-мотиваційні);

- професійно-педагогічні ціннісні орієнтації: загальнопедагогічні, особистісно-розвивальні, предметно-діяльнісні, професійно-прагматичні та ін.;

- педагогічні спеціальні здібності: професійно-комунікативні, творчі, перцептивні, організаторські, сугестивні та ін.;

- професійні якості: мотиваційні, інтелектуальні, екзистенційні та ін.) (Сидоренко, 2016).

Акмеограма як індивідуальна траєкторія сходження фахівця до вершин професіоналізму також може передбачати опис способів переходу з одного рівня професіоналізму на інший. На її підставі розробляється індивідуальна програма формування творчої особистості фахівця, звертається увага на вплив на процес розвитку творчих здібностей чинників, які сприяють та перешкоджають найбільш повному розкриттю потенційних можливостей особистості (Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття, 2019).

Акмеограма як технологічна основа позитивно-гармонійної Я-концепції фахівця включає:

- «Я-образ» – адекватне виділення себе із професійного середовища, усвідомлення власної специфіки;

- «Я-учинок» – неперервний розвиток педагогічної майстерності;

- «Я-ставлення» – домінування внутрішнього контролю, самооцінка педагогічних здібностей, якостей, саморефлексія;

- «Я-настанову» – цілепокладання, самонастанова на інноваційність, творчий пошук (Сидоренко, 2018).

Виходячи з цього, акмеограма є підставою для розробки динамічної моделі власного «професійного Я», згідно з якою відбувається прогнозування людиною свого професійного розвитку, матеріалізація власних прагнень в авторській системі професійної діяльності (Гладкова, 2019).

За Т. Черемісіною, акмеограма може містити:

- цілі (очікувані результати);

- вибір моделі розвитку;

- можливі індивідуальні показники професіоналізму, плановані як результати розвитку;

- експертно-діагностичні методи збору, аналізу та інтерпретації інформації, отриманої про фахівця;

- модель реальних професійних якостей;

- модель реальних професійних здібностей;

- модель реальних умінь та навичок;

- техніки впливу і самовпливу в процесі професійної діяльності;

- техніки корекції і самокорекції наявного стану;

- техніки конструювання та розвитку професійного «акме» (Черемісіна, 2021).

Розробка акмеограм має здійснюватися на основі проєктного підходу. Акмеограма педагогічного працівника показує індивідуальну траєкторію його підйому до вершин професіоналізму, програму переходу від одного рівня професіоналіз-

му до іншого, до вищого рівня. Вона розкриває шляхи підвищення професійної майстерності педагогічного працівника, відповідно може включати завдання підвищення кваліфікації, наприклад, опанування нових методів навчання, розвиток свого індивідуального стилю тощо (Safayeva, 2023).

Отже, акмеограма є інструментом підвищення професіоналізму педагогічного працівника, досягнення ним свого професійного «акме», а також засобом самоконтролю за цією діяльністю.

З прикладами акмеограм можна ознайомитися в блогах «Солов'їна, барвінкова» (<http://surl.li/illrgz>), «English is easy:)» (<http://surl.li/pvhavo>) та ін. Також акмеограму можна побудувати у формі таблиці за схемами, приклади яких наведено в колективних монографіях «Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття» (Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття, 2019, с. 164), «Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти» (Сидоренко, 2018, с. 242–247) тощо.

Цікавим прикладом є запропонована З. Рябовою, В. Гладковою і Т. Пікож акмеограма фахівця, яка складається з трьох модулів:

- 1) загальнопрофесійна діяльність і професійне спілкування;

- 2) ІКТ-грамотність і конкретно-професійна діяльність;

- 3) саморозвиток.

Модулі 1, 2 мають загальний характер і характерні для багатьох фахівців. Модуль 3 є суто індивідуальним, для конкретної людини. Саме він і є підставою для прогнозування фахівцем власної траєкторії саморозвитку, обов'язковою умовою якого є врахування чинників та умов, що «сприятимуть чи перешкоджатимуть найбільш повному розкриттю фахівця в ході його просування до «акме» –

вершин професіоналізму» (Рябова, Гладкова, Пікож, 2024).

Ще одним прикладом може слугувати представлена в монографії Р. Сірко акмеограма практичного психолога Державної служби України з надзвичайних ситуацій (Сірко, 2017, с. 265–268), яку можна використовувати як зразок для складання акмеограми практичного психолога закладу освіти, посада якого відповідно до Постанови від 14.06.2000 р. № 963 належить до переліку посад педагогічних працівників (Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників, 2000). Також варто звернути увагу на наведений у науковій публікації Г. Гандзілевської приклад акмеограми у формі таблиці життєвого сценарію Ю. Липи (Гандзілевська, 2018, с. 277), у якій узагальнено траєкторію розгортання життєвого сценарію в акмеперіоді, що відображає досягнення Ю. Липи як митця, мислителя і медика відповідно до його акмецілі, умови та чинники відновлення акмеологічних ресурсів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в акмеограмі зазначено види професійної діяльності та якості особистості, що сприяють не просто отриманню соціально необхідного результату, але й забезпечують поступальний розвиток, професійне вдосконалення і просування до високих рівнів професіоналізму (Черемісіна, 2021). Акмеограма складається на основі самопізнання й саморозкриття внутрішнього потенціалу педагогічного працівника з метою підвищення його професіоналізму. Вона є основою для розроблення акмеологічної траєкторії його індивідуального особистісно-професійного розвитку (Рибалко, Черновол-Ткаченко, Горбачова, 2019).

Сутність акмеограми як методологічної категорії педагогічної акмеології полягає в описі акмеологічних інваріантів,

які складаються із суб'єктивних характеристик праці людини та її об'єктивних якостей, що в більшості забезпечують професіоналізм особистості й діяльності педагога. Основним завданням акмеограми як інструментально-практичного методу акмеології є аналіз досягнень, реконструкція індивідуальної траєкторії розвитку особистості на основі стимулювання й перманентного моніторингу цього процесу. Як індивідуальна траєкторія сходження фахівця до вершин професіоналізму акмеограма є описом способів переходу з одного рівня професіоналізму на інший, до вищого рівня. Як акме-маршрут акмеограма має на меті визначення ефективності стратегічного планування продуктивності професійної освітньої діяльності особистості як суб'єкта, який є складником освітньої системи. Акмеограма також є технологічною основою позитивно-гармонійної Я-концепції фахівця, прогнозування ним свого професійного розвитку. У цьому контексті як інструмент вона застосовується для підвищення професіоналізму педагогічного працівника, досягнення ним свого професійного «акме», а як засіб – для здійснення самоконтролю за цією діяльністю.

За змістом акмеограма є індивідуальним зрізом потенційного в суб'єкті праці, його можливостей, перспектив; оцінкою компенсованих і некомпенсованих властивостей та може відрізнятися за цілями; характером і динамікою траєкторії; рівнями професіоналізму, включаючи майстерність, креативність, інноваційність, саморозвиток, самовдосконалення та ін.

Перспективу подальших розвідок становить вивчення особливостей формування та відновлення акмеологічних ресурсів життєвого сценарію особистості, дослідження шляхів продуктивної взаємодії людини як суб'єкта професійної діяльності у сфері освіти та стратегій її самореалізації.

Література

Боднар А. Я., Макаренко Н. Г. Самореалізація творчого потенціалу людини: акмеологічний підхід. *Наукові записки НаУКМА*. 2017. Т. 199. С. 52–58.

Гандзілевська Г. Акмеограма життєвого сценарію Ю. Липи. *Дев'ять Лунівські читання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (11–12 трав. 2018 р.) / упоряд. С. В. Кучеренко. Полтава : ПУЕТ, 2018. С. 269–277.

Гладкова В. М. Акме-стратегії та акме-технології розвитку професіоналізму викладача у XXI столітті. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2019. Т. 83. № 1. С. 438–448.

Гладкова В. М., Пожарський С. Д. Основи акмеології. Львів : Новий Світ – 2000, 2020. 320 с.

Гринцова Г. Солов'їна, барвінкова: блог учителя української мови й літератури Гринцової Галини Антонівни. URL: https://grintsovagalina.blogspot.com/p/blog-page_15.html

Злочевська Л. Акмеологічний підхід у підготовці учнівської молоді ПТНЗ до побудови й реалізації професійної кар'єри. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Звітної наук.-практ. конф.* (м. Київ, 24–25 березня 2014 р.) / Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. Київ, 2014. Т. 2. С. 64–66.

Коропецька О. М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості : навч. посіб. Київ : КНТ, 2016. 438 с.

Ніколаеску І. О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору : навч.-метод. посіб. Черкаси : ОІ-ПОПП, 2012. 54 с.

Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України; Перелік від 14.06.2000 № 963. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-%D0%BF#Text>

Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Горбачова І. І. Формування професійної мобільності вчителів: акмеологічний підхід, загальна середня освіта. Харків : Вид. група «Основа», 2019. 96 с.

Рябова З., Гладкова В., Пікож Т. Розвиток професійної готовності фахівця засобами хмаро орієнтованих технологій на адаптивних засадах в умовах відкритого університету. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія «Педагогіка». 2024. Вип. 18 (35). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-18\(35\)-04](https://doi.org/10.33296/2707-0255-18(35)-04)

Сірко Р. І. Професійна підготовка майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах : монографія. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 482 с.

Сидоренко В. В. Акмеограма як засіб самооцінювання й професійного саморозвитку педагогічних працівників протягом міжтестастійного циклу. *Особливості впровадження Національної рамки кваліфікацій у післядипломну освіту : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Київ, 26 лист. 2015 р.) / за заг. ред. Л. Д. Покроєвої, Т. В. Дрожжиної, М. Є. Смирнової. Харків : ХАНУ, 2015. С. 9–13.

Сидоренко В. В. Акмеологічні технології в освіті дорослих. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2016. Вип. 26. С. 38–42.

Сидоренко В. В. Розвиток педагогічного акмепрофесіогенезу в умовах формальної і неформальної післядипломної освіти. *Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів:*

акмеологічні аспекти : монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 177–257.

Теоретичні та практичні основи соціальної роботи : монографія / В. М. Попович, В. О. Таран, О. М. Балухтіна та ін. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. 261 с.

Черемісіна Т. Акмеологічний аспект професійної діяльності майстрів виробничого навчання. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки.* 2021. Вип. 3. С. 234–240. DOI: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2021-1-3-234-240>

Фундаментальна акмеологія – наука XXI століття : монографія / редкол. В. О. Огнев'юк, В. М. Гладкова, Я. С. Фруктова. Київ : Інтерсервіс, 2019. 206 с.

English is easy: Акмеограма. 17 вересня 2020. URL: <https://english-is-easy68.webnode.com.ua/akmeograma/>

Safayeva D. The possibility of practical application of the methodology of developing acmeological competence of future educators. *International bulletin of engineering and technology.* 2023. Vol. 3. Issue 11. P. 118–122. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10423285>

Shekhavtsova S. O. Acmeological Concept of Understanding the Subjectivity of Future Foreign Language Teachers. *Current Trends in Professional Training of Prospective Specialists in the Foreign Languages and the Foreign Literature / Sc. ed. S. O. Shekhavtsova.* Tallinn : Teadmus, 2021. P. 5–26.

References

Bodnar, A. Y., & Makarenko, N. H. (2017). Samorealizatsiia tvorchoho potentsialu liudyny: akmeolohichniy pidkhid [Self-realization of a Person's Creative Potential: an Acmeological Approach].

Naukovi zapysky NaUKMA – NaUKMA Research Papers, 199, 52–58 [in Ukrainian].

Handzilevska, H. (2018). Akmeohrama zhyttievoho stsenariiu Y. Lypy [Acmeogram of Y. Lypa's Life Scenario]. In: S. V. Kucherenko (Ed.), *Deviati Lypivski chytannia – Ninth Lypiv Readings: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference.* (pp. 269–277). Poltava: PUET [in Ukrainian].

Hladkova, V. M. (2019). Akme-stratehii ta akme-tekhnologii rozvytku profesionalizmu vykladacha u XXI stolitti [Acme-Strategies and Acme-Technologies of Teacher Professionalism Development in the 21st century]. *Vyshcha osvita ukrainy u konteksti intehtatsii do yevropeiskoho osvithnoho prostoru – Higher Education in Ukraine in the Context of Integration into European Educational Space, 83(1), 438–448* [in Ukrainian].

Hladkova, V. M., & Pozharskyi, S. D. (2020). Osnovy akmeolohii [Basics of Acmeology]. Lviv: Novyi Svit-2000 [in Ukrainian].

Hryntsova, H. Solovina, barvinkova: bloh uchytelia ukrainskoi movy y literatury Hryntsovoi Halyny Antonivny [Nightingale, periwinkle: a blog by Ukrainian language and literature teacher Halyna Hryntsova]. Retrieved from https://grintsovagalina.blogspot.com/p/blog-page_15.html [in Ukrainian].

Zlochevska, L. (2014). Akmeolohichniy pidkhid u pidhotovtsi uchnivskoi molodi PTNZ do pobudovy y realizatsii profesiinoi kariery [Acmeological Approach in Preparing Students of Vocational and Technical Educational Institutions to Build and Implement a Professional Career]. *Naukovometodychne zabezpechennia profesiinoi osvity i navchannia – Scientific and Methodical Provision of Professional Education and Training: Proceedings of the Reporting Scientific and Practical Conference.* (Vols. 2), (pp. 64–66). Kyiv: Instytut profe-

siino-tehniknoi osvity NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

Koropetska, O. M. (2016). *Psyhologhichni osnovy profesiinoy oriientsatsii ta samorealizatsii osobystosti* [Psychological Foundations of Professional Orientation and Self-Realization of the Individual]. Kyiv: KNT [in Ukrainian].

Nikolaiesku, I. O. (2012). *Praktychni osnovy akmeolohichnoho rozvytku osobystosti v umovakh osvitho-informatsiinoho prostoru* [Practical Foundations of Acmeological Personality Development in the Conditions of Educational and Informational Space]. Cherkasy: OIPOP [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia pereliku posad pedahohichnykh ta naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy; Perelik vid 14.06.2000 № 963 [On the Approval of the list of Positions of Pedagogical and Research-Pedagogical Workers: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine; June 14, 2000 No. 963]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Rybalko, L. S., Chernovol-Tkachenko, R. I., & Horbachova, I. I. (2019). *Formuvannia profesiinoy mobilnosti vchyteliv: akmeolohichni pidkhid, zahalna serednia osvita* [Formation of Professional Mobility of Teachers: Acmeological Approach, General Secondary Education]. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osnova» [in Ukrainian].

Riabova, Z., Hladkova, V., & Pikozh, T. (2024). *Rozvytok profesiinoy hotovnosti fakhivtsia zasobamy khmaro oriientovanykh tekhnolohii na adaptivnykh zasadakh v umovakh vidkrytoho universytetu* [The Development of the Professional Readiness of a Specialist by Means of Cloud-Oriented Technologies on an Adaptive Basis in the Conditions of an Open University]. *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia «Pedahohika» – Adaptive Management: Theory and Practice. Series: Pedagogy,*

18(35). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-18\(35\)-04](https://doi.org/10.33296/2707-0255-18(35)-04) [in Ukrainian].

Sirko, R. I. (2017). *Profesiina pidhotovka maibutnykh psyhologhiv operativno-riatuvalnoi sluzhby do diialnosti v ekstremalnykh umovakh* [Professional Training of Future Psychologists of the Operational Rescue Service for Activities in Extreme Conditions]. Lviv: «HALYCh-PRES» [in Ukrainian].

Sydorenko, V. V. (2015). *Akmeohrama yak zasib samoosiniuvannia y profesiinoho samorozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv protiahom mizhatestatsiinoho tsykladu* [Acmeogram as a Means of Self-Assessment and Professional Self-Development of Pedagogical Workers during the Inter-Attestation Cycle]. In: Pokroieva, L. D., Drozhzhyna, T. V., & Smyrnova, M. Y. (Eds.), *Osoblyvosti vprovadzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii u pisliadyplomnu osvitu – Peculiarities of the implementation of the National Framework of Qualifications in postgraduate education: Proceedings of the All-Ukraine Scientific and Practical Internet Conference.* (pp. 9–13). Kharkiv: KhANO [in Ukrainian].

Sydorenko, V. V. (2016). *Akmeolohichni tekhnolohii v osviti doroslykh* [Acmeological Technologies in Adult Education]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia 16: Tvorchia osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky – Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 16: The Creative Personality of the Teacher: Problems of Theory and Practice,* 26, 38–42 [in Ukrainian].

Sydorenko, V. V. (2018). *Rozvytok pedahohichnoho akmeoprofesiionehenezu v umovakh formalnoi i neformalnoi pisliadyplomnoi osvity* [The Development of Pedagogical Acmeoprofessionogenesis in the Conditions of Formal and Informal Postgraduate Education]. N. V. Huzii (Ed.), *Teoriiia ta metodyka profesiino-pedahohichnoi pidhotovky osvitiianskykh kadrov: akmeolohichni aspekty –*

Theory and Methodology of Professional and Pedagogical Training of Educational Staff: Acmeological Aspects. (pp. 177–257). Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].

Popovych, V. M., Taran V. O., Balukhtina O. M. et al. (2022). Teoretychni ta praktychni osnovy sotsialnoi roboty [Theoretical and Practical Foundations of Social Work]. Zaporizhzhia: NU «Zaporizka politekhnikha» [in Ukrainian].

Cheremisina, T. (2021). Akmeolohichnyi aspekt profesiinoi diialnosti maistriv vyrobnychoho navchannia [Acmeological Aspect of the Professional Activity of Industrial Training Masters]. *Naukovi zapysky Berdian. derzh. ped. universytetu. Pedagogichni nauky – Scientific Papers of Berdyansk State Pedagogical University. Pedagogical Sciences*, 3, 234–240. DOI: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2021-1-3-234-240> [in Ukrainian].

Ohneviuk, V. O., Hladkova, V. M., & Fruktova, Y. S. (2019). Fundamentalna akmeolohiia – nauka XXI stolittia [Fundamental Acmeology is a Science of the 21st century]. Kyiv: Interservis [in Ukrainian].

English is easy: (September 17, 2020). Akmeohrama [Acmeogram]. Retrieved from <https://english-is-easy68.webnode.com.ua/akmeohrama/> [in Ukrainian].

Safayeva, D. (2023). The Possibility of Practical Application of the Methodology of Developing Acmeological Competence of Future Educators. *International Bulletin of Engineering and Technology*, 3(11), 118–122. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10423285> [in English].

Shekhavtsova, S. O. (2021). Acmeological Concept of Understanding the Subjectivity of Future Foreign Language Teachers. In: Shekhavtsova, S. O. (Ed.), *Current Trends in Professional Training of Prospective Specialists in the Foreign Languages and the Foreign Literature.* (pp. 5–26). Tallinn: Teadmus [in English].

Степаненко В. І., Петрович В. С.
Акмеограма як метод прогнозування та реконструкції індивідуальної траєкторії розвитку професіоналізму педагогічного працівника

У статті визначено сутність і зміст акмеограми в контексті прогнозування та реконструкції індивідуальної траєкторії розвитку професіоналізму педагогічного працівника. Сутність акмеограми розкрито з позицій її розгляду як: методологічної категорії педагогічної акмеології; як інструментально-практичного методу акмеології; індивідуальної траєкторії сходження фахівця до вершин професіоналізму; акме-маршруту продуктивності професійної діяльності; технологічної основи позитивно-гармонійної Я-концепції фахівця; інструменту підвищення його професіоналізму; засобу самоконтролю професійного розвитку.

Окреслено різницю між акмеограмою, персонограмою і професіограмою. Звернено увагу, що в акмеограмі зазначаються види професійної діяльності та якості особистості, що сприяють не тільки отриманню соціально необхідного результату, але й забезпечують поступальний розвиток, професійне вдосконалення і просування до високих рівнів професіоналізму; що акмеограма складається на основі самопізнання і саморозкриття внутрішнього потенціалу педагогічного працівника з метою підвищення його професіоналізму.

Зазначено, що за змістом акмеограма є індивідуальним зрізом потенційного в суб'єкті праці, його можливостей, перспектив; оцінкою компенсованих і некомпенсованих властивостей та може відрізнятися за цілями, характером і динамікою траєкторії, рівнями професіоналізму, включаючи майстерність, креативність, інноваційність, саморозвиток, самовдосконалення тощо.

Ключові слова: акмеограма, акмеологічний підхід, індивідуальна траєкторія професійно-особистісного розвитку, педагогічний працівник, професіоналізм.

Stepanenko V., Petrovych V. Acmeogram as a Method for Forecasting and Reconstructing the Individual Trajectory of Professionalism Development of a Pedagogical Worker

The article defines the essence and content of the acmeogram in the context of forecasting and reconstructing the individual trajectory of the development of professionalism of a pedagogical worker. The essence of the acmeogram is revealed through its consideration as: a methodological category of pedagogical acmeology; an instrumental-practical method of acmeology; an individual trajectory of a specialist's ascent to the heights of professionalism; an acme-route of professional activity productivity; a technological foundation for a positively harmonious self-concept of the specialist; a tool for enhancing professionalism; and a means of self-monitoring professional development.

The differences between the acmeogram, personogram, and profессиogram are outlined. It is noted that the acmeogram specifies types of professional activities and personal qualities that not only contribute to achieving socially necessary results but also ensure progressive development, professional improvement, and advancement to higher levels of professionalism. The acmeogram is developed based on self-awareness and self-disclosure of the inner potential of a pedagogical worker to enhance their professionalism.

It is emphasized that in its content, the acmeogram represents an individual profile of the subject's potential, capabilities, and prospects, as well as an assessment of compensated and uncompensated traits. It may vary in goals, nature, and trajectory dynamics, as well as in levels of professionalism, encompassing mastery, creativity, innovativeness, self-development, self-improvement, and more.

Keywords: acmeogram, acmeological approach, individual trajectory of professional and personal development, pedagogical worker, professionalism.

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

